

Grzegorz Bogdan

Przepisy Kodeksu karnego skarbowego po 8 czerwca 2010 r.

Konsekwencje obszernej nowelizacji przepisów Kodeksu karnego, która weszła w życie 8 czerwca 2010 r.¹, zasługują z pewnością na skrupulatną analizę. Obok doniosłych zmian w ramach części ogólnej i szczególnej wspomnianej kodyfikacji przyniosła ona liczne modyfikacje treści innych ustaw. Wśród nich jednym z mniej spektakularnych jest, niezbyt na tle pozostałych obszerny, złożony zaledwie z pięciu punktów, art. 4, zawierający zestawienie zmian dokonanych w treści Kodeksu karnego skarbowego.

1. Zmiany w treści art. 20 k.k.s.

Szczególnej uwagi wymaga decyzja ustawodawcy o nowelizacji brzmienia art. 20 § 2 k.k.s. – przepisu recypującego szereg uregulowań części ogólnej i wojskowej Kodeksu karnego na grunt prawa karnego skarbowego. Charakterystyczne jest przy tym, że wspomniane zmiany dokonują się w recypowanej materii na trzech płaszczyznach. Po pierwsze – zmienia się zakres przepisów recypowanych; dokonuje się to w szczególności w drodze uzupełnienia ich dotychczasowego katalogu przepisami wprowadzonymi przez nowelizację w obręb regulacji Kodeksu karnego. Po drugie – zmienia się treść przepisów, które od dłuższego już czasu niezmiennie objęte są regulacją wspomnianego przepisu. Po trzecie wreszcie – zdarza się, że przepisy pominięte w omawianym katalogu wywierają mimo wszystko pewien

¹ Ustawa z dn. 5 XI 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 206, poz. 1589 ze zm.).

wpływ na kształt instytucji karnoskarbowych, co przejawia się najczęściej w formie modyfikacji treści przepisów objętych recepcją, dokonywanych w ramach formuły „odpowiedniego” ich stosowania.

Na wstępie dalszych rozważań podkreślenia wymaga fakt dostrzeżenia przez ustawodawcę karnego samego bodaj istnienia regulacji art. 20 § 2 k.k.s. Z przykrością należy stwierdzić, że sytuacja taka nadal pozostaje raczej wyjątkiem niż regułą. Zdecydowanie częściej zdarza się, że zmiany dokonywane w części ogólnej Kodeksu karnego przechodzą do porządku dziennego nad potrzebami kodyfikacji karnoskarbowej, nieświadomie poszerzając zakres recepcji o przepisy całkowicie w nowym zakresie normowania zbędne, a czasem rażąco nieprzystające do materii regulowanej przez Kodeks karny skarbowy². Szczęśliwie jak dotąd trudno wskazać przykład przepisu mimowolnie usuniętego z zakresu regulacji art. 20 § 2 k.k.s.; zdarzało się jednak i tak, że nowe rozwiązania, pojawiające się w treści Kodeksu karnego, a przy tym pożądane również na gruncie prawa karnego skarbowego, nie znajdowały drogi do ujętego we wspomnianym przepisie katalogu³.

Sam art. 20 § 2 k.k.s. doczekał się już w toku z górą dekady swego obowiązywania kilku zmian. Niektóre z nich uznać wypada za dość spektakularne, jak choćby objęcie zakresem jego regulacji wybranych uregulowań części wojskowej, całkowicie pominiętych w pierwotnej redakcji przepisu⁴. Inne ograniczały się do drobnych, technicznych korekt. Żadna z nich jednak nie sięgnęła samej istoty regulacji, która sprowadza się do pełnienia w prawie karnym skarbowym specyficznej, podwójnej funkcji. Polega ona po pierwsze na wskazaniu tych przepisów zaczerpniętych z części ogólnej i wojskowej Kodeksu karnego, które znajdują odpowiednie zastosowanie do przestępstw skarbowych, po drugie, co nie mniej istotne, przez pozostawienie poza zakresem recepcji eliminuje z prawa karnego skarbowego szereg rozwiązań spotykanych w ramach Kodeksu karnego.

Niezmieniona pozostaje również formuła „odpowiedniego” stosowania recypowanych przepisów do przestępstw skarbowych. W świetle po-

² Spektakularnym przykładem pozostaje np. nowelizacja dokonana ustawą z dn. 16 XI 2006 r. (Dz.U. Nr 226, poz. 1648), wprowadzająca do treści Kodeksu karnego skarbowego liczne instytucje służące ściganiu przestępstw przeciwko wolności seksualnej.

³ Poza świeższymi przykładami, o których będzie jeszcze mowa, warto wskazać np. niektóre przepisy dotyczące postępowania wykonawczego czy środka karnego wskazanego w art. 39 pkt 2d k.k.

⁴ Pojawiły się one dopiero w ustawie z dn. 28 VII 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 178, poz. 1479).

wszechnie akceptowanych interpretacji oznacza ona trojaki konsekwencje – możliwość stosowania niektórych spośród zaczerpniętych z Kodeksu karnego przepisów wprost, bez jakichkolwiek ingerencji w ich treść, dalej konieczność poddawania niektórych z nich modyfikacjom mającym za zadanie dostosowanie ich brzmienia do potrzeb regulacji przepisów własnych Kodeksu karnego skarbowego, wreszcie konieczność uznania niektórych spośród uregulowań formalnie objętych recepcją za zbędne w nowym zakresie normowania, co prowadzi do faktycznego zaniechania prób ich stosowania⁵. Choć obowiązujący Kodeks karny skarbowy w swej pierwotnej redakcji skutecznie eliminował przypadki czerpania z treści Kodeksu karnego przepisów zaliczanych do tej ostatniej grupy, późniejsze ingerencje ustawodawcy zburzyły ten pozytywny obraz. O szczególnie symptomatycznych przypadkach niczym nieuzasadnionych zapożyczeń będzie okazja wspomnieć w dalszej części wywodów.

Wspomniana na wstępie nowelizacja dokonała jedynie kilku wyraźnie wyartykułowanych zmian w brzmieniu art. 20 § 2 k.k.s. Od nich właśnie należałoby rozpocząć analizę jej wpływu na treść owego wyspecjalizowanego przepisu, pamiętając jednocześnie, że czasem brak recepcji pewnych rozwiązań bywa bardziej brzemienny w skutki niż skorzystanie z takiego mechanizmu.

Pierwszym z grona nowych przepisów, jakie znalazły się w ramach katalogu uregulowań zaczerpniętych z treści Kodeksu karnego, jest art. 58 § 2a. Nakazuje on zrezygnować z orzeczenia kary ograniczenia wolności związanej z wymienionym w art. 35 § 1 obowiązkiem nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w sytuacji, gdy stan zdrowia oskarżonego lub jego właściwości i warunki osobiste uzasadniają przekonanie, że oskarżony nie wykona tego obowiązku⁶. *Ratio legis* omawianego ure-

⁵ Por. w szczególności Z. Siwik, „Odpowiednie” stosowanie przepisów kodeksu karnego w prawie karnym skarbowym (studium na tle systemu środków penalnych), „Przeгляд Prawa i Administracji” 1987, t. 23; A. Redelbach, S. Wrótkowska, Z. Ziemiński, *Zarys teorii państwa i prawa*, Warszawa 1992, s. 250–252.

⁶ W myśl uzasadnienia rządowego projektu ustawy (druk sejmowy nr 1394): „Zgodnie z projektowanym brzmieniem § 2a kara ograniczenia wolności związana z obowiązkiem, o którym mowa w art. 35 § 1 k.k., a więc obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne, nie byłaby orzekana wobec oskarżonych, co do których ze względu na stan zdrowia lub ich właściwości i warunki osobiste, istniałoby uzasadnione przekonanie, że nie wykonają takiej pracy. Wprowadzenie projektowanego przepisu uzasadnia okoliczność, iż w praktyce zdarzają się wypadki, że kara ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania pracy jest orzekana – zwłaszcza w wyrokach wydawanych na posiedzeniu, bez udziału oskarżonych – wobec osób niezdatnych do

gulowania nie budzi wątpliwości – jest on rozwinięciem wyrażonej tak w Kodeksie karnym (art. 3), jak i w Kodeksie karnym skarbowym (art. 12 § 1) zasady humanitaryzmu. Przepis ten można stosować wprost; jego brzmienie nie wymaga po przeniesieniu na grunt Kodeksu karnego skarbowego dokonywania jakichkolwiek modyfikacji. Warto jedynie pamiętać, że wskazany w jego treści art. 35 § 1 k.k. także objęty jest recepcją, dokonaną jednak wyjątkowo nie przez art. 20 § 2, lecz 26 § 4 k.k.s. W naturalny sposób na materię regulowaną przez Kodeks karny skarbowy rozciąga się zatem dokonana w ramach omawianej nowelizacji modyfikacja treści art. 35 k.k., polegająca na rezygnacji ze wskazania w treści ustawy miejsca świadczenia pracy (dotąd „w odpowiednim zakładzie pracy, placówce służby zdrowia, opieki społecznej, organizacji lub instytucji niosącej pomoc charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej”) oraz zastrzeżenia dotychczasowego § 3, nakazującego wysłuchać skazanego przed określeniem przez sąd miejsca, czasu, rodzaju lub sposobu wykonywania obowiązku pracy⁷.

Kolejnym przepisem dodanym przez omawianą nowelizację w treści Kodeksu karnego, a następnie przetransponowanym za pośrednictwem art. 20 § 2 k.k.s. na grunt prawa karnego skarbowego jest art. 86 § 1a. W myśl tego uregulowania: „Jeżeli suma orzeczonych kar pozbawienia wolności wynosi 25 lat albo więcej, a chociażby jedna z podlegających łączeniu kar wynosi nie mniej niż 10 lat, sąd może orzec karę łączną 25 lat pozbawienia wolności”. W ramach jego karnoskarbowego zakresu normowania,

wykonywania takiej pracy. Projektowany zapis nie nakłada na sąd żadnych nowych obowiązków, ponieważ niezbędne informacje o stanie zdrowia oskarżonego powinny znajdować się wśród danych dotyczących jego osoby. Właściwości i warunki osobiste, o jakich mowa w proponowanym zapisie, to zwłaszcza sytuacja rodzinna oskarżonego, który np. sprawuje bezpośrednią opiekę nad małoletnimi dziećmi bądź starszymi, schorowanymi członkami rodziny i nie jest w stanie zapewnić im opieki na czas wykonywania pracy”.

⁷ Jak podkreślają projektodawcy: „Przepis art. 35 § 1 k.k. w projektowanym brzmieniu stanowi, że nieodpłatna kontrolowana praca na cele społeczne jest wykonywana w wymiarze od 20 do 40 godzin w stosunku miesięcznym, nie określając jednak, jak ma to miejsce w obecnym stanie prawnym, kategorii miejsc pracy, ponieważ jest to materia związana z wykonaniem kary ograniczenia wolności, a nie z jej orzekaniem. Kategorie podmiotów (miejsc pracy), w których praca ta może być wykonywana, określać będzie art. 56 Kodeksu karnego wykonawczego. Projekt przewiduje również uchylenie przepisu nakazującego sądowi określenie miejsca, czasu, rodzaju lub sposobu wykonywania obowiązku pracy (art. 35 § 3 k.k.), którą to czynność przesunięto na etap postępowania wykonawczego i przekazano do kompetencji zawodowego kuratora sądowego (art. 57 § 1 k.k.w.)”.

treść tego przepisu zintegrować należy z regulacją własną Kodeksu karnego skarbowego, w szczególności z oboma paragrafami art. 39.

W praktyce zdecydowanie częściej znajdzie on zastosowanie w sytuacji opisanej w § 2 art. 39 k.k.s., w wypadkach tzw. zbiegu „zewnątrznego”, a zatem realnego zbiegu przestępstwa skarbowego i przestępstwa opisanego w innej ustawie karnej. Wśród tych ostatnich zdarzają się niejednokrotnie zbrodnie, zagrożone nawet najsurowszymi spośród kar znanych polskiemu prawu karnemu; fakt ten leży u podstaw ujęcia w ramach art. 20 § 2 k.k.s. między innymi art. 88 k.k. Nowy przepis wypełnia swoistą lukę – będzie miał zastosowanie przy łączeniu kar nieco mniej surowych, umożliwiając sądowi skorzystanie w takich wypadkach z sankcji w postaci kary 25 lat pozbawienia wolności.

Warto jednak podkreślić, że po omawianą regulację sięgnąć można również w wypadkach tzw. zbiegu „wewnętrzny”, orzekając karę łączną za zbiegające się realnie przestępstwa skarbowe. Zdarzać się to będzie jedynie wyjątkowo – trudnym do sforsowania progiem jest tu wymóg wymierzenia za jedno ze zbiegających się przestępstw kary 10 lat pozbawienia wolności. W przypadku przestępstw skarbowych jest to sytuacja możliwa, acz niezbyt częsta. Wymaga jednoczesnego spełnienia dwóch warunków – orzeczenia kary za jedno z dziesięciu zagrożonych najsurowszymi sankcjami przestępstw skarbowych (górną granicą zagrożenia jest wówczas kara 5 lat pozbawienia wolności), nadto w warunkach tzw. kwalifikowanego nadzwyczajnego obostżenia kary, o którym mowa w art. 38 § 2 k.k.s., co jest podstawą wymierzenia kary pozbawienia wolności w maksymalnej wysokości górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego podwójnie.

W każdym z omówionych wypadków przepis art. 86 § 1a k.k. może być w prawie karnym skarbowym stosowany wprost. Jego niezbyt rozbudowana, syntetyczna treść nie zawiera zwrotów, które wymagałyby reinterpretacji w ramach nowego zakresu normowania. Grono nowych przepisów powołanych w treści art. 20 § 2 k.k.s. uzupełnia art. 89 § 1a k.k. Daje on sądowi możliwość rezygnacji z warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności orzeczonej w wyroku łącznym nawet wówczas, gdy instytucję tę wykorzystano w ramach skazań za zbiegające się przestępstwa. Z treści przepisu nie wynikają jakiegokolwiek ograniczenia w zakresie obu paragrafów art. 39 k.k.s.; należy zatem założyć, że reguła ta będzie mieć zastosowanie tak w wypadku omówionych powyżej „wewnętrznych”, jak i „zewnątrznnych” zbiegów przestępstw. Stosowanie tego przepisu w jego karnoskarbowym zakresie normowania bliskie będzie stosowaniu wprost; pamiętać należy jedynie, że pod pojęciem „przestępstwa” należy tu rozu-

mieć również (choć nie wyłącznie) przestępstwo skarbowe. Można jedynie domniemywać, że przypadki praktycznego wykorzystania tego przepisu w prawie karnym skarbowym nie będą zbyt częste; do takich wniosków prowadzi dotychczasowa praktyka sporadycznego orzekania za przestępstwa skarbowe bezwzględnej kary pozbawienia wolności.

Na zakończenie uwag odnośnie zmian dokonanych wprost w treści art. 20 § 2 k.k. należy wskazać usunięcie z zakresu recepcji treści art. 325 k.k. Zabieg ten nosi charakter jedynie porządkowy – wspomniany przepis części wojskowej utracił bowiem moc obowiązującą 1 lipca 2004 r.⁸ Ponadto w katalogu przepisów przejętych do Kodeksu karnego skarbowego w kilku wypadkach myślnik oddzielający sąsiadujące ze sobą przepisy zastąpiono przecinkiem. Ten techniczny ze swej natury zabieg pociągnął za sobą nieoczekiwany efekt – z grona przepisów formalnie objętych recepcją wyeliminowany został art. 57a, regulujący kwestię granic kary oraz nawiązki wymierzanej sprawcy występku o charakterze chuligańskim⁹. Trudno oczywiście zakładać, by wprowadzenie tego przepisu do materii Kodeksu karnego skarbowego było zabiegiem celowym; był to efekt posłużenia się w treści art. 20 § 2 wspomnianym łącznikiem oddzielającym od siebie oba sąsiednie przepisy. Potencjalne posłużenie się ową tak nieoczekiwane recypowaną normą również nie było możliwe – prawu karnemu skarbowemu obce było samo pojęcie występku o charakterze chuligańskim. Tym niemniej eliminację zbędnego przepisu uznać należy za pożądany efekt, jaki przynosi z sobą nowelizacja z dnia 5 listopada 2009 r.¹⁰

Niestety, pozytywna wymowa tej zmiany traci nieco na swej wyrazistości w obliczu zabiegu o dokładnie odwrotnych konsekwencjach. Recepcja większości regulacji dotyczących izolacyjnych środków zabezpieczających, w treści art. 20 § 2 osiągnięta przez odwołanie do przepisów art. „92–98” k.k., przyniosła dość nieoczekiwany efekt w postaci pojawienia się wśród przepisów recypowanych uregulowania art. 95a. Nie jest on rozwiązaniem nowym¹¹, jednakże ostatnia nowelizacja niesie z sobą uzupełnienie jego

⁸ Na mocy ustawy z dn. 11 IX 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. Nr 179, poz. 1750).

⁹ Podkreślenia wymaga, że pomimo zmierzających w tym kierunku założeń projektu nowelizacji, ustawa z dn. 5 XI 2009 r. rezygnuje ostatecznie z uchylecia art. 57a k.k.

¹⁰ Co charakterystyczne, cytowane tu niejednokrotnie uzasadnienie projektu nowelizacji pomija eliminację art. 57a k.k. z zakresu objętego recepcją całkowitym milczeniem.

¹¹ Wprowadzony został ustawą z dn. 27 VII 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 163, poz. 1363).

treści o trzy nowe paragrafy oraz modyfikację już obowiązujących. Środek ten ma być stosowany w warunkach izolacji lub ambulatoryjnie wobec sprawców skazanych „[...] na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo skierowane przeciwko wolności seksualnej, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych [...]”, polegać zaś może na oddziaływaniu farmakologicznym lub psychoterapeutycznym, zmierzającym do obniżenia „zaburzonego popędu seksualnego sprawcy”. Nie wymaga przesadnej przenikliwości wykazanie, że w ten oto sposób lista przepisów, których recepcja na grunt Kodeksu karnego skarbowego jest bezprzedmiotowa, po wejściu w życie omawianej nowelizacji co prawda została skrócona, lecz nie zlikwidowana.

2. Modyfikacja treści przepisów recypowanych przez art. 20 k.k.s.

Pora z kolei poświęcić nieco uwagi tym spośród recypowanych przepisów, których treść uległa zmianie w wyniku nowelizacji uchwalonej dnia 5 listopada 2009 r. Ich charakter wydaje się być mocno zróżnicowany; obok stosunkowo niewielkich modyfikacji pojawiają się i takie, które w znaczący sposób ingerują w dotychczasowy kształt przedmiotowych uregulowań.

Do tych ostatnich należy z pewnością art. 78 § 1 k.k. Przepis ten przewiduje możliwość warunkowego zwolnienia skazanego po odbyciu przez połowę kary; omawiana nowelizacja wyeliminowała zaś istniejące dotąd zastrzeżenie wymagające odbycia co najmniej 6 miesięcy kary orzeczonej. Konsekwencją zmiany stała się większa swoboda sądu penitencjarnego w zakresie stosowania przedmiotowej instytucji probacyjnej¹². Podkreślenia wymaga fakt, że w prawie karnym skarbowym doniosłość rezygnacji z dotychczasowego progu wydaje się być *prima facie* większa niż w odniesieniu do pozostałych przestępstw, ze względu na znaczenie kar krótkoterminowych, czy samą bodaj pięciodniową dolną granicę wymiaru kary pozbawienia wolności, przewidzianą w art. 27 § 1 k.k.s. Wrażenie to jednak może się okazać złudne – istniejącej praktyki nie cechuje bowiem częste

¹² Z uzasadnienia projektu: „Zmiana ta umożliwi sądom penitencjarnym bardziej elastyczne stosowanie tej instytucji niż jest to możliwe na bazie obowiązującego prawa. Aktualne uregulowanie zawiera ograniczenie w tym zakresie, z natury rzeczy odnoszące się również do kar krótkoterminowych, w odniesieniu do których z uwagi na wymóg odbycia przez skazanego, odpowiednio, co najmniej 6 miesięcy oraz co najmniej 1 roku kary zastosowanie instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia może być *in concreto* niemożliwe, bądź dotyczyć bardzo niewielkiej części kary”.

korzystanie z krótkoterminowej bezwzględnej kary pozbawienia wolności wobec sprawców przestępstw skarbowych. Jest to być może okoliczność godna pochwały w świetle (skądinąd recypowanej na grunt Kodeksu karnego skarbowego) normy art. 58 § 1 k.k., uznającej sankcję izolacyjną za *ultima ratio* reakcji prawnokarnej na czyn zabroniony, z drugiej jednak strony w praktyce nie pozwala na zbadanie skuteczności kar krótkoterminowych w zakresie oddziaływania na sprawców przestępstw skarbowych.

Recepcją nie został objęty art. 78 § 2 k.k. Jest to konsekwencja rezygnacji z charakterystycznej dla Kodeksu karnego konstrukcji recydywy penitencjarnej, którą zastąpiono szerszym zakresowo uregulowaniem własnym, zawartym w treści art. 37 § 1 pkt 4 k.k.s. Warto jednak zwrócić uwagę, że ustawodawca w art. 4 pkt 4 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. konsekwentnie modyfikuje brzmienie dwóch pierwszych paragrafów art. 42 k.k.s., usuwając progi minimalnego czasu trwania odbytej kary w odniesieniu do specyficznej kategorii sprawców przestępstw skarbowych, a więc niektórych recydywistów odbywających bezwzględną karę pozbawienia wolności, tzw. sprawców zawodowych oraz sprawców dopuszczających się przestępstwa skarbowego w strukturach zorganizowanej grupy lub związku¹³.

Kolejnym z przepisów recypowanych, którego treści dotknęła omawiana nowelizacja, jest art. 89 § 1 k.k. Zmiana polega w tym wypadku na jednoznacznym rozstrzygnięciu, w myśl którego, w sytuacji, w której za zbiegające się przestępstwa orzeczono tak kary bezwzględne, jak i z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, warunkowe zawieszenie wykonania kary łącznej winno nastąpić w wyroku łącznym¹⁴. Należy pamiętać, że reguła ta dotyczyć będzie tak kar jednorodzących, jak i różnorodzących podlegających łączeniu; w świetle art. 39 § 2 k.k.s. znajdzie ona również zastosowanie w sytuacji, w której niektóre z kar orzeczono za przestępstwa skarbowe, inne zaś za przestępstwa opisane w innej ustawie karnej.

Zmiany, do jakich doszło w treści recypowanego art. 93 k.k., charakteryzować się będą znacznie mniejszą doniosłością. Są one konsekwencją wspomnianego wyżej uzupełnienia treści rozdziału X k.k. o nowy przepis art. 95a. Zachodzi w związku z tym potrzeba wskazania w treści art. 93 k.k. leczenia ambulatoryjnego jako alternatywy dla umieszczenia w zakładzie

¹³ Por. J. Raglewski, w: G. Bogdan, A. Nita, J. Raglewski, A.R. Świątłowski, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Gdańsk 2007, s. 254–256.

¹⁴ Co do istniejących w tej mierze kontrowersji por. w szczególności A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2004, s. 297; M. Kulik, Glosa do uchwały SN z 21 XI 2001 r., I KZP 14/200, Prok. i Pr. 2001, nr 10, s. 97 i n.; J. Raglewski, *Kontrowersje związane z orzekaniem kary łącznej na tle kodeksu karnego*, PiP 2003, nr 5, s. 83 i n.

zamkniętym, zaburzeń preferencji seksualnych jako podłoża popełnienia przez sprawcę czynu zabronionego, czy wreszcie wskazania lekarza seksuologa jako źródła wiedzy fachowej, z którego należy skorzystać przed orzeczeniem sądu zabezpieczającego. Jak już wspomniano, zmiany te z natury rzeczy nie wywrą wpływu na kształt stosowania regulacji art. 93 k.k. w prawie karnym skarbowym.

3. Modyfikacja treści innych przepisów recypowanych w ramach rozdz. 3 k.k.s.

Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. dokonała również zmian w ramach kilku uregulowań recypowanych przez inne niż art. 20 § 2 przepisy rozdziału 3 k.k.s. Chodzi w szczególności o art. 26 § 4 k.k.s., przejmujący z Kodeksu karnego zrab regulacji dotyczącej kary ograniczenia wolności (art. 34–36 k.k.), a także o art. 39 § 2 k.k.s., odwołujący się do art. 43 § 1 k.k.

O ile zmiany w treści art. 34 k.k. mają charakter głównie nominatywny, sprowadzając się do zastąpienia w ramach § 2 pkt 2 dotychczasowego sformułowania mówiącego o „pracy wskazanej przez sąd” pojęciem „nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne”, o tyle modyfikacje dokonane w treści art. 35 k.k. idą znacznie dalej. Jak wspomniano przy okazji omawiania brzmienia art. 58 § 2a k.k., w ramach art. 35 doszło do rezygnacji ze wskazania w treści ustawy miejsca świadczenia pracy (dotąd „w odpowiednim zakładzie pracy, placówce służby zdrowia, opieki społecznej, organizacji lub instytucji niosącej pomoc charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej”) oraz zastrzeżenia dotychczasowego § 3, nakazującego wysłuchać skazanego przed określeniem przez sąd miejsca, czasu, rodzaju lub sposobu wykonywania obowiązku pracy. Zmianą równie daleko idącą jest uchylene art. 36 § 1, co ogranicza możliwość ustanowienia dozoru kuratora zawodowego do wypadków wskazanych w treści art. 55 § 2 k.k.w. – miało to zapobiec istniejącej w przeszłości kolizji podstaw stosowania owej instytucji. Zaniechano też ograniczeń w zakresie obowiązków wskazanych w art. 72 k.k., jakie może na skazanego nałożyć sąd. Należy oczywiście pamiętać, że niektóre z nich będą w prawie karnym skarbowym bezprzedmiotowe (dotyczy to w szczególności tych, które odwołują się do nieznanego w prawie karnym skarbowym pojęcia pokrzywdzonego, nakazując skazanemu jego przeproszenie, powstrzymanie od kontaktowania się z nim czy opuszczenie wspólnie zajmowanego lokalu).

Z kolei modyfikacje treści art. 43 § 1 k.k.s. nie wywrą istotnego wpływu na praktykę stosowania tego przepisu przy określaniu czasu trwania terminowych środków karnych orzeczonych za pozostające w realnym zbiegu przestępstwo skarbowe oraz przestępstwo opisane w innej ustawie karnej. Funkcją tego przepisu jest odejście od specyficznie zakreślonych w ramach art. 34 § 4 k.k.s. granic orzekania tych środków (od roku do lat 5) i posłużenie się regulacją Kodeksu karnego, z założenia dającą w tej mierze większą swobodę. Potrzeba ta jest zrozumiała, gdy się pamięta o możliwości orzeczenia za samo tylko przestępstwo kryminalne środka karnego w granicach surowszych niż wskazane we wspomnianym przepisie Kodeksu karnego skarbowego¹⁵. Dokonane przez nowelizację zmiany w treści art. 43 § 1 k.k. są jednak bezprzedmiotowe dla zakresu recepcji, gdyż do katalogu środków karnych przewidzianych za przestępstwa skarbowe nie trafił zakaz wstępu na imprezę masową, ani też (co już w perspektywie wyspecjalizowanego rozdziału 9 k.k.s. penalizującego przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko organizacji gier hazardowych wydaje się mniej zrozumiałe) zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych¹⁶.

4. Zmiany w przepisach własnych Kodeksu karnego skarbowego

Krótkiej analizie wymagają ponadto te zmiany przepisów Kodeksu karnego skarbowego, które są konsekwencją modyfikacji nieobjętych recepcją uregulowań własnych Kodeksu karnego. Uzasadnieniem ich dokonania bywa potrzeba zachowania systemowej spójności i jednolitości rozwiązań przyjętych w ramach obu kodyfikacji. Argument ten można uznać za trafny wówczas, gdy specyfika rozwiązań prawa karnego skarbowego nie wymusza rezygnacji z rozwiązań zaczerpniętych z kodyfikacji wiodącej – wspomnianej jednolitości nie można zatem traktować jako wartości samej w sobie. Dotyczy to w szczególności tych sfer uregulowań kodeksowych, w których duże znaczenie odgrywa umiejętność bezkonfliktowego dopasowania rozwiązań zaczerpniętych z kodyfikacji wiodącej do stosunkowo obszernych uregulowań własnych, a także sytuacji, w których specyficzne instytucje Kodeksu karnego skarbowego wpływają w istotny sposób na przydatność

¹⁵ Por. G. B o g d a n, w: G. B o g d a n [i inni], *op. cit.*, s. 245.

¹⁶ Należy podkreślić, że środek ten pojawił się wśród przepisów części ogólnej Kodeksu karnego nieco wcześniej – został dodany przez ustawę z dn. 19 XI 2009 r. o grach hazardowych (Dz.U. Nr 201, poz. 1540).

rozwiązań recypowanych¹⁷. Szczęśliwie stosunkowo skromny zakres stosowanych zmian dokonanych w treści Kodeksu karnego skarbowego nie budzi tym razem podobnych obaw.

Powyżej była już mowa o modyfikacjach brzmienia art. 42 § 1 i 2 k.k.s. Należy podkreślić ich pozytywny wpływ tak na zakres swobody orzekania przez sąd penitencjarny, jak i na sytuację procesową skazanego oczekującego na warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary. Istotnie, surowsze traktowanie kategorii sprawców wskazanych we wspomnianych przepisach w zestawieniu z recydywistami opisanymi w art. 64 § 1 i 2 k.k., do których odnosi się norma art. 78 § 2 k.k., wydaje się niczym nieuzasadnione. Warto jedynie podkreślić, że rozwiązanie art. 42 § 1 nie staje się specyficzną postacią penitencjarnej recydywy skarbowej; na przepis ten nadal patrzeć należy pod kątem jego roli w postępowaniu wykonawczym, jaką pełni w stosunku do niektórych spośród sprawców działających w warunkach art. 27 § 1 pkt 4 k.k.s.¹⁸

Artykuł 4 pkt 2 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. modyfikuje z kolei treść art. 28 § 2 k.k.s. Zmiana ta jest zainspirowana nowym brzmieniem art. 38 § 2 k.k.; sprowadza się do wskazania 2 lat jako górnej granicy wymiaru nadzwyczajnie obostrzonej kary ograniczenia wolności oraz podkreślenia, iż karę tę wymierza się w miesiącach i latach.

Również kolejny punkt nowelizacji przynosi zmiany bardzo podobnego rodzaju, wyraźnie inspirowane modyfikacją art. 86 § 1 k.k. Dotyczy on karnoskarbowego odpowiednika tej regulacji – art. 39 § 1 k.k.s. Także i w tym przypadku nowa treść przynosi zmianę górnej granicy zagrożenia karą ograniczenia wolności¹⁹ wymierzaną jako kara łączna – do 2 lat, oraz wskazanie tych samych co powyżej jednostek wymiaru tej kary.

¹⁷ Za dobrą ilustrację może tu posłużyć przykład dobrowolnego poddania się odpowiedzialności (art. 17 i art. 18 k.k.s.), które w prawie karnym skarbowym wyraźnie wygrywa konkurencję z recypowanymi przepisami regulującymi instytucję warunkowego umorzenia postępowania karnego.

¹⁸ Cytując uzasadnienie projektu: „Projektowana nowelizacja art. 42 § 1 i 2 k.k.s. prowadzi do rezygnacji, w sposób korespondujący ze zmianami przewidzianymi w tym zakresie w obrębie Kodeksu karnego, z tzw. progów ściśle oznaczonych minimalnego czasu odbywania kary pozbawienia wolności, niezależnego od tego, jaką część wymierzonej kary okres ten stanowi, których odbycie warunkuje możliwość zastosowania wobec skazanego instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia”.

¹⁹ Zamienne posługiwanie się w treści przepisu pojęciami „ograniczenia wolności” (właściwym dla regulacji Kodeksu karnego) oraz „kary ograniczenia wolności” (typowym dla Kodeksu karnego skarbowego) nie wydaje się być niczym więcej, niż pewną legislacyjną niezręcznością.

Wreszcie w ramach punktu 5 stykamy się z jedyną w treści omawianej nowelizacją modyfikacją przepisu procesowego. Jest nim art. 128 § 1 k.k.s., regulujący położenie specyficznej strony postępowania w przedmiocie przestępstw i wykroczeń skarbowych, jaką jest interwenient oraz jego pełnomocnika. Zyskują oni wskazane w art. 540 k.p.k., a przysługujące również innym stronom, prawo do żądania wznowienia postępowania karnego ze względu na utratę mocy lub zmianę, wskutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, przepisu będącego podstawą orzeczenia. Zabieg ten uznać należy za krok w dobrym kierunku. Specyfika położenia interwenienta – strony, która nie pojawia się w przepisach Kodeksu postępowania karnego – sprawia, że jego pozycja bywa w sposób nieuzasadniony słabsza niż innych uczestników postępowania, godne uwagi są zatem kroki zmierzające do zmiany takiego stanu rzeczy²⁰.

5. Przepisy pozostawione poza zakresem recepcji

Na zakończenie należałoby poświęcić nieco uwagi tym przepisom wprowadzonym do części ogólnej Kodeksu karnego przez omawianą nowelizację, które nie zostały recypowane na grunt prawa karnego skarbowego, a które mogłyby w ramach tej ustawy odegrać ważną i pozytywną rolę. Nie jest ich wiele, jednak przynajmniej w przypadku dwóch z nich pozostawienie ich poza zakresem materii Kodeksu karnego skarbowego może budzić pewne zdziwienie.

Omawiając zmiany w treści art. 86 k.k., jakie niesie ze sobą nowelizacja z dnia 5 listopada 2009 r., wspomniano powyżej o nowym przepisie § 1a, który znalazł się w katalogu art. 20 § 2 k.k.s. Tym trudniejsze wydaje się przejście do porządku dziennego nad kolejnymi dwoma nowymi paragrafami, które z nie do końca jasnych względów nie zostały przez regulację Kodeksu karnego skarbowego objęte recepcją. Mowa tu o § 2a, który nakazuje wymierzyć kwotowo karę łączną grzywny, jeśli bodaj jedna z podlegających łączeniu grzywien wymierzona jest w tej formie, a także

²⁰ Jak podkreślają autorzy uzasadnienia: „Zmiana ta ma na celu umożliwienie interwenientowi, który zgodnie z art. 120 § 1 k.k.s. jest stroną w postępowaniu o przestępstwa skarbowe, skorzystania z instytucji wznowienia postępowania karnego w oparciu o podstawę wznowienia zawartą we wskazanym przepisie Kodeksu postępowania karnego, a więc zrównania jego uprawnień z innymi stronami postępowania, których interes prawny, w zakresie nieprowadzącym do pogorszenia sytuacji prawnej oskarżonego, chronić będzie art. 540 § 2 k.p.k. w przewidzianym w projekcie brzmieniu”.

o § 2b, przewidującym podniesienie górnej granicy wymiaru łącznej kary grzywny w stawkach dziennych do wysokości 4500 stawek, gdy chociażby jedna z podlegających łączeniu grzywien orzeczona została na podstawie art. 309 k.k. Decyzja o pozostawieniu wspomnianych przepisów poza sferą przepisów recypowanych budzi kontrowersje, a o jej przyczynach można jedynie spekulować. Byłyby one bezużyteczne w warunkach zbiegu, o którym mowa w art. 39 § 1 k.k.s. – kara grzywny przewidziana za przestępstwo skarbowe zawsze wyrażona jest w systemie stawek dziennych, zaś art. 309 k.k. nie znajduje zastosowania do tej kategorii czynów zabronionych.

Wydaje się jednak, że ustawodawca nie dostrzegł konsekwencji, jakie niesie z sobą § 2 art. 39 k.k.s.; przestępstwa skarbowe stosunkowo często zbiegają się z zachowaniami wymienionymi w treści art. 309 k.k., a i koincydencja czynu zabronionego opisanego w treści Kodeksu karnego skarbowego z zachowaniem zagrożonym grzywną kwotową bynajmniej nie jest nie do pomyślenia. Zbiegi te rozstrzygane są w oparciu o przepisy Kodeksu karnego skarbowego; rozwiązanie takie wymuszają zakreślone w Kodeksie karnym skarbowym granice wymiaru grzywny, która mimo zmian dokonanych w treści art. 33 § 1 k.k. wciąż jest o jedną trzecią wyższa niż przewidziana w ramach kodyfikacji kryminalnej. Można się oczywiście zastanawiać, czy biorąc pod uwagę specyfikę tych właśnie przypadków, do których odnoszą się § 2a i § 2b art. 86 k.k. nie byłoby właściwym zrezygnować z takiego rozwiązania, zaś mechanizm wymiaru grzywny jako kary łącznej oprzeć na rozwiązaniach Kodeksu karnego; wydaje się wszak, że przynajmniej w odniesieniu do pierwszego z nich przydatność takiego mechanizmu byłaby wątpliwa.

Porzucając dalsze dywagacje należy podkreślić, że jak długo ustawodawca nie wskaże wyraźnie alternatywy, przy rozstrzygnięciu kwestii związanych z wymiarem kary łącznej we wspomnianych przypadkach, posługiwać się należy instrumentem w postaci art. 39 § 2 k.k.s. Wypada zatem uznać brak recepcji § 2a i § 2b art. 86 k.k. za niedopatrzenie ustawodawcy i wyrazić nadzieję, że usterka ta zostanie usunięta w toku jednej z kolejnych nowelizacji.

Ich pojawienie się jest jedynie kwestią czasu – kodyfikacje prawa karnego skarbowego cieszą się zasłużoną opinią jednych z najczęściej nowelizowanych aktów prawnych, co nie dziwi w perspektywie ich powiązań z materią prawa finansowego. Wypada jedynie wyrazić nadzieję, że zmiany owe będą efektem przemyślanej ingerencji ustawodawcy, nie zaś nieświad-

domą nieraz konsekwencją modyfikacji przepisów części ogólnej Kodeksu karnego.

Pod tym względem nowelizacja dokonana ustawą z dnia 5 listopada 2009 r. wyróżnia się pozytywnie – po pierwsze samym dostrzeżeniem faktu oddziaływania zmian w treści części ogólnej wiodącej kodyfikacji karnej na materię Kodeksu karnego skarbowego, co wciąż częściej bywa wyjątkiem niż regułą, po drugie – ukształtowanym przez wyraźnie widoczną myśl przewodnią kierunkiem i zakresem dokonanych modyfikacji. Jak wynika z powyższych wywodów, nie był to zabieg całkowicie wolny od usterek, nie udało się też uniknąć pewnych niekonsekwencji, wynikających przede wszystkim z gęstej sieci wzajemnych powiązań pomiędzy instytucjami prawa karnego skarbowego. Tym niemniej, biorąc pod uwagę rozmiar i doniosłość zmian, jakie omawiana nowelizacja przyniosła ze sobą w całym systemie prawa karnego, efekt z perspektywy karnoskarbowej uznać należy za zadowalający.